

2023-12-12

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Enheten för offentlig upphandling

Magnus Lundberg
079-00 63 412
magnus.lundberg@tco.se

Remissyttrande över betänkandet En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter, SOU 2023:43

Fi2023/02414

Tjänstemännens centralorganisation, TCO, har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter*, SOU 2023:43. TCO lämnar kommentarer och synpunkter på de förslag eller konsekvenser av förslaget som är av särskilt intresse för TCO.

Inledning

Offentliga upphandlingar utgör en stor del av Sveriges BNP och har därmed fått allt större betydelse för samhällsekonomin. I takt med att allt fler privata aktörer utför offentlig verksamhet har staten fått minskad insyn i den outsourcade verksamheten. Bristen på kontroll kan medföra att oseriösa aktörer försöker utnyttja systemet. Detta får inte bara konsekvenser för medborgarna utan riskerar även att minska legitimiteten till den offentliga verksamheten. Det är därför viktigt att offentliga aktörer kan kontrollera leverantörer och de komplexa leverantörskedjorna redan i början av processen för att minska risken att offentlig verksamhet inte bidrar till att finansiera brottslighet.

TCO är därför i grunden positivt till ett nytt system som gör det enklare för myndigheter att kontrollera utförare av offentlig verksamhet. Dagens system med sanningsförsäkran är ett system som ger mycket inflytande till leverantörerna och är dessutom både resurskrävande och svårt för myndigheterna att följa upp. Däremot anser vi att utredningen inte går tillräckligt långt avseende de fakultativa uteslutningsgrunderna och det icke direktivstyrda området.

6.4 Kontroll av övriga uteslutningsgrunder

TCO anser att utredningens bedömning att begränsa kontrollen till brott, obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter eller

kvalificerade ekonomiska svårigheter är alltför snäv. Framför allt saknas en förklaring till varför vissa av de fakultativa uteslutningsgrunderna inkluderas medan andra inte gör det. TCO anser att det är viktigt att även inkludera uppgifter såsom åsidosättande av tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter eller allvarliga fel i yrkesutövningen. Även om dessa uteslutningsgrunder är frivilliga för myndigheter att använda, menar vi att deras inkludering i kontrollen skulle kunna underlätta för myndigheter att ställa sådana krav. Detta skulle kunna bidra till ett effektivare uppföljningsarbete genom att vägleda vilka leverantörer som måste kontrolleras utifrån deras tidigare agerande.

11.6 Grunderna för uteslutning i LOV ska motsvara de som gäller vid icke direktivstyrd upphandling

Utredningen anför att uteslutningsgrunderna i 13 kap. 3 § 4, 6, 7 och 9 LOU inte bör införas i LOV då det vid antagning av en sökande till ett valfrihetssystem inte föreligger en konkurrenssituation på samma sätt som vid en upphandling enligt LOU. Utan att närmare ha analyserat rimligheten i detta vad gäller övriga bestämmelser anser TCO att åtminstone motsvarande regel som i 13 kap. 3 § 9 LOU borde införas också i LOV. Att leverantören t.ex. otillbörligt har försökt att påverka den upphandlande myndighetens beslutsprocess eller tillägna sig sekretessbelagda uppgifter som kan ge leverantören otillbörliga fördelar i upphandlingen borde kunna utgöra grund för att ifrågasätta leverantörens redbarhet, på motsvarande sätt som formulerats i 13 kap. 3 § 3 LOU.

13.2.7 Skyldigheten att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor bör inte utvidgas till det icke direktivstyrda området

TCO anser att kraven på arbetsrättsliga villkor bör utvidgas till det icke direktivstyrda området. TCO anser att detta är en förutsättning för att kunna bekämpa arbetslivskriminalitet och förhindra att offentlig verksamhet bidrar till lönedumpning och exploatering av arbetstagare. Dessutom påpekar utredningen att sådana krav har haft positiva effekter i Danmark och Norge.

Vid icke direktivstyrda upphandlingar utan bestämt gränsöverskridande intresse anser TCO att kollektivavtal bör vara ett obligatoriskt krav medan det vid icke direktivstyrda upphandlingar med bestämt gränsöverskridande intresse skulle kunna vara ett obligatoriskt krav med villkor i nivå med kollektivavtal, inklusive tecknande av tjänstepension och försäkringar, då det generellt sett inte finns något hinder för arbetsgivare att teckna kollektivavtalsliknande tjänstepension och försäkringar.

Utredningens argument för att skyldigheten att ställa särskilda arbetsrättsliga villkor inte bör utvidgas till de icke direktivstyrda upphandlingarna kretsar bl.a. kring att en skyldighet skulle leda till att myndigheter och enheter tvingas ställa krav även i de fall då de redan på förhand vet att de inte kommer att ha möjlighet att följa upp om kraven följs. TCO anser att uppföljning bör ske på ett sätt som gör att det går att säkerställa att leverantörer lever upp till arbetsrättsliga krav, och brister i uppföljningen bör inte utgöra ett argument för att det inte ska finnas några krav överhuvudtaget.

Utredningens förklaring till att inte utvidga kraven med hänvisning till bristerna inom myndigheternas uppföljningsarbete är alltså otillräcklig för att dra en sådan slutsats. Dagens brister i uppföljningsarbetet torde snarare handla om exempelvis bristande resurser, styrning och ledarskap där uppföljningsarbetet inte prioriterats. Här finns det dessutom en stor potential för myndigheter att samverka med fackliga organisationer som har stor erfarenhet av att följa upp arbetsrättsliga villkor.

Therese Svanström
Ordförande

Magnus Lundberg
Jurist